

บทที่ 2

ความสำคัญของชื่อ

ลักษณะและความสำคัญของชื่อ วิวัฒนาการตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แรกเริ่มมีมนุษย์รู้จักใช้ชีวิตในชุมชน การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนทำให้เกิดความจำเป็นร่วมกันหลายประการ ในจำนวนนี้ความจำเป็นในการสื่อสารใดทำให้มนุษย์รู้จักใช้ภาษา โดยเริ่มจากการพัฒนาสัญลักษณ์อย่างง่ายแทนสิ่งที่ต้องการอ้างถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเมื่อสิ่งนั้นไม่อยู่ในระยะที่จะแสดงกริยาทางสื่อความหมายได้ผลสืบเนื่องจากการที่สมาชิกในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น ยังทำให้เกิดความจำเป็นในการสร้างสัญลักษณ์เพื่อใช้แทนตัวบุคคลแต่ละคน สำหรับใช้เรียก หรืออ้างถึงกันในกลุ่ม ในทำนองเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของภาษา จุดประสงค์ของการตั้งชื่อ แรกทีเดียวคงไม่มีอะไรมากไปกว่า การใช้ชื่อเป็นคำแทนตัวเพื่อให้เรียกใ้ถูกคอง และควยเหตุที่ความสำคัญของชื่อเป็นไปในลักษณะดังกล่าว ลักษณะของชื่อในระยะแรก ก็น่าจะมีการใช้ถ้อยคำอย่างธรรมดา ๆ เช่นเดียวกับภาษาพูด หรือภาษาเขียนในยุคคน ซึ่งมักเป็นโครงสร้างความเข้าใจอย่างง่าย ๆ * ถ้อยคำที่ใช้จะแทนสิ่งแรกลอมรอบตัว หรือสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต * คำจำพวกรูปธรรมที่เกิดขึ้นก่อนในระบบภาษา ควรถูกนำมาใช้เป็นชื่อ

* เป็นที่ยอมรับในหมู่นักวิชาการด้านภาษา.

** เป็นธรรมดาที่ภาษา หรือคำที่บัญญัติขึ้น ใช้แทนสิ่งแรกลอมรอบตัว หรือสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เป็นคำจำพวกที่เกิดขึ้นก่อน เพราะความจำเป็นที่จะต้องใช้เรียก หรืออ้าง และก็น่าจะเป็นเช่นเดียวกัน ที่คำจำพวกนี้จะถูกนำมาใช้เป็นชื่อในยุคแรก เพราะง่ายและใกล้ตัวมากที่สุด ชื่อที่คงคามความจำเป็น โดยอาศัยความง่ายเป็นพื้นฐาน ในชนบทไทยปัจจุบันก็ยังมีปรากฏอยู่บ้าง โดยเฉพาะชื่อที่ใช้คำแทนสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ชื่อ พัด หลอด โคม ป้าย สวิง เป็นต้น หรือชื่อที่ใช้คำแทนสิ่งแรกลอม ประเภท คนไม้ ดอกไม้ ไคแกชื่อ จีน บัว เป็นอาทิ ชื่อในลักษณะเช่นนี้ กล่าวไ้ว่าเป็นกลุ่มหนึ่งของชื่อไทยในสมัยแรก ๆ

ก่อนคำจำพวกนามธรรม ซึ่งนี่ยาเกิดขึ้นภายหลัง คำที่ใช้เรียกธรรมชาติที่เป็นรูปธรรม น่าจะใช้ เป็นชื่อบุคคลในยุคที่ความเข้าใจของมนุษย์ยังไม่ซับซ้อน ไปถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม เราอาจสันนิษฐานลักษณะของชื่อ ตามวิวัฒนาการของภาษา ต่อไปได้อีกว่า ถ้อยคำที่เกิดขึ้นจากการเลียนเสียงธรรมชาติ เลียนเสียงสัตว์ คำอุทานในทางวาระ เป็นชื่อที่ใช้ได้ในยุคนี้เช่นเดียวกัน สำหรับชื่อที่วิวัฒนาการขึ้นมาเล็กน้อยในระยะใกล้เคียง และอาจใช้ปะปนกันไปบ้าง ก็ไคแก ชื่อที่เป็นประเภทวิเศษณ์อย่างง่าย ๆ ที่บ่งบอกรูปร่าง ลักษณะ ** หรือชื่อที่ตั้งตามเหตุการณ์ซึ่งเป็นปกติประจำวัน รวมทั้งเหตุการณ์พิเศษซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาเกิด **

ชื่อซึ่งเราสันนิษฐานว่าอยู่ในยุคแรกนี้ เป็นพื้นาสังเกตว่า ตกทอดมาถึงปัจจุบัน ความสำคัญของมันก็ยังมีลักษณะ เดิม แต่จะถูกใช้ เป็นเพียงชื่อเล่น ซึ่งเรียกกันเฉพาะในกลุ่มซึ่งสัมพันธ์โดยสายสัมพันธ์ตระกูล ครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือในกลุ่มที่สนิทซิคชอบ เป็นพิเศษ เช่น ในกลุ่มเพื่อนฝูง ซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเหล่านี้ ยังปรากฏออกมาได้อีกหลายลักษณะ อย่างเช่น ชื่อที่เรียกเรียงตามลำดับการเกิดของ

ถ้อยคำเลียนเสียงสัตว์ เลียนเสียงธรรมชาติ และคำอุทานต่างวาระที่เกิดขึ้นก่อนในระบบของภาษา สมควรนำมาใช้เป็นชื่อบุคคลในยุคแรกด้วย เพราะเหตุที่เป็นคำง่าย มีความใกล้เคียง เช่นเดียวกับ ชื่อที่แทนสิ่งแวดล้อม ชื่อที่ใช้คำเลียนเสียงสัตว์ที่เป็นชื่อไทย ก็เช่นชื่อ อู อิก อิก เจียบ ชื่อที่ใช้คำอุทาน ก็ไคแกชื่อ โอะ เอะ ปกติชื่อเหล่านี้ ในปัจจุบันจะใช้เป็นเพียงชื่อเล่น แต่ก็มีบางในกลุ่มที่คอยทางสถานภาพชนชั้น ที่ใช้ชื่อคงกลายเป็นชื่อจริง ดังจะไคกล่าวต่อไป ความไม่วิวัฒนาการของชื่อในบุคคลบางกลุ่ม ทำให้ทราบว่าชื่อแบบที่กล่าวนี้ เป็นลักษณะหนึ่งของชื่อในสมัยเดิม

ชื่อไทย ก็เช่น แดง คำ นวล ชื่อชาวตะวันตก ก็เช่น BLACK WHITE เป็นชื่อแบบดั้งเดิมเช่นกัน (ศัพท์เพเทระเรื่องชื่อ สักทอง ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 คค.-ชค. 2519 หน้า 29-43)

ชื่อไทยก็เช่นชื่อ วัน แรม เทียง สงกรานต์ ชื่อชาวตะวันตก ก็เช่นชื่อ AVRIL, NATALIE, NOEL, OCTAVIA ซึ่งสัมพันธ์กับเดือนเกิดของเด็ก

เล็ก * ความสำคัญของชื่อในยุคแรก (ซึ่งอาจรวมถึงชื่อเล่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบันบางชื่อ) เราอาจสรุปได้หลายประการ คือ

ประการแรก การตั้งชื่อ เกิดจากเหตุผลของความจำเป็นที่จะใช้ เป็นคำแทนตัว บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้เรียกได้ถูกต้อง ในเมื่อบุคคลนั้นอยู่ในกลุ่มที่มีสมาชิกหลาย ๆ คน หรือ เพื่อให้อ้างถึงบุคคลที่มีอยู่ในกลุ่มสื่อสารซึ่ง ๆ หนา

ประการต่อมา เมื่อชื่อใช้ในจุดประสงค์เพียง เพื่อเป็นคำแทนตัว ถ้อยคำที่ใช้จึง ไม่ได้เจือด้วยค่านิยมใด ๆ อาจจะรายงานถึงข้อเท็จจริงบางอย่าง เช่น รูปร่าง ลักษณะท่าทาง ของคนผู้นั้น หรือใช้คำที่เกี่ยวกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

ประการสุดท้าย นอกจากลักษณะภายนอกที่เรียบง่ายของชื่อ จะแสดงถึง ประโยชน์ใช้สอยในกลุ่มปฐมภูมิ เป็นส่วนใหญ่แล้ว ในระดับทั่ว ๆ ไป กล่าวคือว่า ชื่อเหล่านี้ไม่ได้สื่อความหมายในเรื่อง ฐานะความแตกต่างของบุคคลแต่อย่างใด หรือถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง ชื่อบุคคลแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันเฉพาะตัว ไม่ใช่แตกต่างกัน โดยกลุ่ม คือเป็นความแตกต่างในแนวราบเท่านั้น

การพัฒนาความคิดเชิงนามธรรมกับการตั้งชื่อ

เมื่อสมาชิกในสังคมได้สะสมความรู้เพิ่มมากขึ้น มีพัฒนาการของการใช้ภาษามุ่งไปสู่ความคิดเชิงนามธรรมมากยิ่งขึ้น การสรรหาคำอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและ การอ้างเหตุผลของภัยพิบัติต่าง ๆ ทำให้ความคิดเกี่ยวกับนามธรรมขยายตัวออกไป ระบบคุณค่าทางสังคมที่เกิดขึ้น พร้อม ๆ กับชนบประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ทำให้ช่วงของความคิดและภาษาที่ใช้แทนนามธรรมแพร่หลาย สิ่งเหล่านี้เกี่ยวพันกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะของชื่อ โดยที่ชื่อเริ่มมีค่าที่เกี่ยวข้องกับนามธรรม เพื่อให้แสดงลักษณะนิสัยใจคอ ค่านิยมบางอย่างที่สังคมปรารถนา ความสำคัญของชื่อเริ่มสะท้อนถึง

* แต่เดิมเคยใช้ชื่อ อ้าย ยี่ ไส้ งั่ว ปัจจุบันมีชื่อ ใหญ่ เล็ก ใช้ในภาคกลางทั่วไป ส่วนชื่อ หลา คำหลา ซึ่งหมายถึงลูกคนสุดท้าย ใช้ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คุณค่าที่สังคมต้องการปลูกฝัง หรือที่สังคมยอมรับ

ความสำคัญของชื่อที่เพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งนี้ ในสังคมไทยโบราณมีคติที่เกี่ยวข้องอยู่อย่างหนึ่งคือ ถือกันว่า "ถ้าชื่อดีเมื่อถูกเรียกเขาครั้งใด ก็เท่ากับให้พรครั้งหนึ่ง ถ้าชื่อไม่ดีเมื่อถูกเรียกครั้งใด ก็เท่ากับถูกแช่งคาครั้งหนึ่ง" ¹ พื้นฐานความเชื่อดังกล่าวช่วยสนับสนุนให้บรรพบุรุษของเราชื่อที่แสดงความหมายเกี่ยวกับ จริยธรรม ศาสนา อยู่เป็นจำนวนมาก เช่นชื่อที่มีคำว่า "บุญ" เป็นคำหลัก มีคำกริยาหรือคำวิเศษณ์อื่น ๆ ประกอบ อาทิ บุญมี บุญรอด บุญดิน บุญมาก เป็นต้น ชื่อเหล่านี้ นอกจากจะสะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมแล้ว ยังเสมือนเครื่องมือที่เรียกทรงให้คนรุ่นต่อ ๆ ไป ปฏิบัติตามความเชื่อนั้นด้วย

ในสังคมตะวันตก ที่อังกฤษยุคก่อนหรือหลังจากสมัยที่พวกแองโกลแซกซันจะเข้าไปยึดครอง ก็มีความเชื่อว่า การปลูกฝังคุณธรรมสามารถกระทำโดยวิธีการตั้งชื่อ เช่นเดียวกับสังคมไทย ความคิดที่คล้ายคลึงกันดังกล่าว มีอยู่ในแถบแอฟริกาในทวีปแอฟริกา คือเชื่อว่า "วิญญาณของแต่ละคนจะแสดงออกมา ตามสัญลักษณ์ที่เป็นชื่อของเขา และทุกครั้งที่เราเรียกชื่อ นั้นหมายถึงการย้ำให้มีการปฏิบัติตามคุณธรรมเหล่านั้น" ²

สำหรับสังคมตะวันตก เราจะพบว่าชื่อของชาวตะวันตกส่วนใหญ่ จะได้รับอิทธิพลมาจากศาสนา และชื่อเหล่านี้จะเพิ่มจำนวนมากขึ้น ในโอกาสที่มีเหตุการณ์สำคัญทางศาสนา ชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนา ก็เช่นชื่อ DANIEL JOSEPH JOHN TONY ซึ่งมีรากคำมาจากภาษาฮีบรู ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ไบเบิล ในจำนวนนี้ ชื่อ JOHN ได้รับความนิยมนมากที่สุด ชื่อ AUSTIN JAME เป็นชื่อที่คั่งขึ้นเรียกเพื่อระลึกถึงนักบุญในศาสนาคริสต์ สำหรับชื่อ AUGUSTIN BARBARA MARY BENEDICT และ AGNES ซึ่งใช้กันแพร่หลาย นับแต่ศตวรรษที่ 18 ก็เพราะอิทธิพลของศาสนา

¹ ส. วัฒนเศรษฐ์, ปทานุกรมการตั้งชื่อและนามสกุล (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2510), หน้า 25.

² Leslie Dunking, The Guinness Book Of Name, Guinness Superlative Ltd, 1983 p.62

โปรแตสแตนต์ นิกายหนึ่งของศาสนาคริสต์ที่แยกตัวออกจากโรมันคาทอลิก³

นอกจากชื่อที่ชาวตะวันตกใช้ จะเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญในศาสนา โดยนำมาจากคัมภีร์ไบเบิล คัมภีร์เก่า (The Old Testament) นำมาจากภาษากรีก ลาทิน หรือเยอรมันโบราณแล้ว ยังมีชื่ออีกจำนวนหนึ่งที่สื่อความหมายค่านิยมโดยตรง ตัวอย่างเช่นชื่อ CLEMENT ซึ่งหมายถึงความเมตตา DAVID แสดงถึงความเป็นที่รัก BERTHA สื่อความเจริญรุ่งเรือง ส่วน AMITY, CHARITY, FAITH, GRACE, JOY และ IRENE ก็ล้วนเป็นชื่อที่รวมคุณความดีเอาไว้ทั้งสิ้น

ค่านิยมในค่านิยมอื่น ๆ เช่น การสงครามก็มีอยู่ในชื่อชาวตะวันตก อย่างเช่นชื่อ HAROLD, HERBERT, WALTER สำหรับชื่อ EDGAR ROGER ก็หมายถึงอาวุธ หากย้อนหลังไปในสมัยโรมัน มีการให้ความสำคัญกับชื่อในแง่นี้เช่นเกี่ยวกับการคัดเลือกนายทหารผู้นำขบวนสวนสนาม ชาวโรมันจะพิถีพิถันมากในการเลือกนายทหารที่มีชื่อเป็นมงคล เพื่อแสดงถึงความเข้มแข็งและความสำเร็จ การปลุกฝังค่านิยมดังกล่าว ทำให้ความหมายของชื่อของคนโรมัน มีลักษณะเกาะกลุ่มกันมากกว่าชื่อของคนในปัจจุบัน⁴

ถึงตรงนี้เราอาจสรุปได้คือว่า สำหรับการใช้คำที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคุณค่าทางสังคมมาตั้งเป็นชื่อ ทำให้จุดประสงค์ของการตั้งชื่อและความสำคัญของชื่อเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่ง คือไม่เพียงใช้ประโยชน์เป็นสัญลักษณ์แทนตัวบุคคลเท่านั้น ชื่อยังเป็นผลสะท้อนของค่านิยมที่สมาชิกในรุ่นหนึ่งใช้กล่อมเกลาสมาชิกอีกรุ่นหนึ่งด้วย การศึกษาความหมายของชื่อในแง่นี้จะพบอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางศาสนา ระบบจริยธรรม ที่เชื่อมโยงกับชนบระเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งสังคมใช้เพื่อควบคุมสมาชิกแต่ละรุ่น ให้อยู่ในกรอบที่สังคมต้องการ ความเชื่อของคนไทยที่มีผลต่อวิธีการตั้งชื่อและความสำคัญของชื่อในพิธีกรรม

ในขณะที่สังคมเริ่มพัฒนาชนบระเพณีขึ้นในนั้น ความเชื่อในเรื่องชะตากรรม พรหมลิขิต และความเชื่อกานโหราศาสตร์ คุณเหมือนจะเป็นรากฐานสำคัญที่รวมคำอธิบาย

³Ibid., p.61

* ชื่อเหล่านี้จะหาความหมายได้จากหนังสือพจนานุกรมขนาดใหญ่

⁴Ibid., p.62

ความเป็นไปของสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เขาไว้ อานาจนามธรรม
หลาย ๆ อย่าง ไคลงนำมาอาจเสมือนเครื่องมือที่บันดาลให้ชีวิตมนุษย์เป็นไปต่าง ๆ
นานา ความเชื่อเหล่านี้มีความสอดคล้องกันอยู่บ้าง กับระเบียบวิธีการตั้งชื่ออย่างหนึ่ง
ซึ่งอาศัยอานาจนามธรรมลักษณะเดียวกันเป็นผลสัมพันธ์กับลักษณะของชื่อ และอานาจ
นามธรรมกับผลที่สัมพันธ์กับลักษณะชื่อ ยังสืบเนื่องไปถึงความเป็นไปของแต่ละบุคคลอีกควย
กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ความเชื่อข้างคนใดให้ความสำคัญกับชื่อ ในฐานะที่เป็นตัวกำหนด
วิถีชีวิตมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง

หากเราจำแนกอิทธิพลของความเชื่อที่มีผลต่อวิธีการตั้งชื่อ โดยพิจารณาอย่าง
กว้าง ๆ แล้ว จะพบว่าอิทธิพลดังกล่าว มีทั้งที่กระทบต่อการเลือกความหมายคามคตินิยม
และในแบบที่ค่อนข้างถึงตัวอักษรควบคู่ไปกับความหมายของชื่อควย

ในเรื่องความหมาย คนไทยโบราณจำนวนหนึ่ง เคยเชื่อกันว่า

การที่คนเราเกิดมานั้น ผู้เป็นพ่อแม่เกิด เพื่อว่าผู้จะเอาผู้นั้นไว้ใช้ และเพราะว่า
สุ่มยนั้น การแพทย์ยังไม่เจริญ เด็กที่เกิดมารอคมีน้อย ถึงถือกันว่า ผู้มาเอาตัวไป
ควยเหตุที่เชื่อกันนี้ การตั้งชื่อเด็กจึงเลือกความหมายที่น่าเกลียดมาตั้งให้ เช่น
ชื่อหมู ชื่อหมา เป็นต้น⁵

นอกจากความเชื่อเรื่องผีสิงเทวดา จะมีอิทธิพลต่อวิธีการตั้งชื่อแล้ว การ
ตั้งชื่อยังเกี่ยวข้องกับความเชื่ออื่น ๆ อีก เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ และ

⁵พล.รต. หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์, ปาฐกถาเรื่องชื่อบุคคล ณ หองปาฐกถา
กรมโฆษณาการ, 25 กรกฎาคม 2484, หน้า 6-7.

การตั้งชื่อเพื่อหลอกลวงผีว่า ไม่ใช่คน มีอยู่ในประเพณีหลายชาติ ไม่ใช่
เฉพาะประเพณีไทยเท่านั้น ลักษณะนี้เรียกว่า Cacopharism อังโน เสรีบุรโกเศศ,
ประเพณีเนื่องในการเกิดและประเพณีเนื่องในการตาย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
สมาคมสังคมนิยม, 2505), หน้า 105.

นามทักษา⁶ ซึ่งโดยรากฐานของความคิดคล้ายกันคือ มีบางสิ่งบางอย่างที่มีอิทธิพลต่อชื่ออำนาจ เหล่านี้สัมพันธ์กับตัวอักษรที่ใช่ เป็นชื่อ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์โดยละเอียด นอกจากนี้ที่จะคงคำนึงถึงความหมายของชื่อที่ใช่

ความสำคัญของชื่อในยุคสังคมประเพณีดั้งเดิมที่ไกลมาแล้ว ยังมีผลให้ชื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมอื่นๆอีก เช่น ในพิธีสะเดาะเคราะห์ หรือการตัดไฉมนาม ซึ่งพิธีกรรมประการหลังนั้น ในสังคมโบราณ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะคงทราบชื่อของฝ่ายตรงข้าม ก่อนที่จะยกทัพไปต่อสู้ศึก จะคงมีการชมอำนาจชาติให้คอยลง ควบพิธีทางไสยศาสตร์ กษัตริย์ไทยสมัยโบราณ ถือเป็นราชกิจสำคัญที่คงปฏิบัติ "จนแม้กระทั่งในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังทรงถือเค้านี้ ในพิธีประกาศสงคราม เช่นเดียวกัน" ⁷ นอกจากนี้พิธีกรรมทำเสน่ห์ยาแฝด * ที่กล่าวไว้ในวรรณคดีไทยหลายเล่มก็เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของชื่อ ที่ใช่ประโยชน์ในการทำไสยศาสตร์ในลักษณะเดียวกัน

ความคิดที่ว่า ชื่อเป็นเสมือนตัวบุคคล ชื่อมีผลต่อชีวิต และเราสามารถกระทำการบางอย่างต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือครองงำบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ หากเราสามารถ

⁶ ข้อแตกต่างสำหรับวิธีการตั้งชื่อตามคติโบราณทั้งสองนี้ อยู่ที่ การตั้งชื่อแบบโหราศาสตร์ ต้องมีการผูกดวงชะตาเจ้าของชื่อประกอบไปด้วย ส่วนการตั้งชื่อแบบนามทักษานั้น ไม่คงผูกดวงชะตา เป็นแต่เพียงใช้วันเกิด เป็นตัวกำหนดจุดเริ่มตัวอักษรที่คงใช่ แลวนับเวียนขวาตามตารางตัวอักษร เพื่อเลือกอักษรตัวที่คงการ มาประสมเป็นชื่อ โปรดดู เปี่ยม บุษยะโชติ, กุณแจโหราศาสตร์, (พระนคร: ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์), หน้า 154 สำหรับจุดประสงค์ของวิธีการตั้งชื่อทั้งสองแบบ คล้ายคลึงกันคือ มีให้ชื่อที่ตั้งนั้น ถูกอักษรกาลกัณเฑาะอย่างหนึ่ง เพื่อห้ามกาลกัณเฑาะดังตัวอย่างหนึ่ง และเพื่อให้ถูกคงคามบุญลักษณะของบุคคลอย่างหนึ่ง อรรถินทร์ วิวิษณณะ, ประเพณีไทยฉบับพระมหाराชครู, (กรุงเทพฯ: ประจักษ์การพิมพ์, 2526), หน้า 42

⁷ พลุหลวง, "โหราศาสตร์สมัยใหม่", (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญธรรม, 2509), หน้า 85-86

* ดังเช่นกรณีเถรवादทำเสน่ห์หลายงาม โดยเขียนชื่อลงในยันต์ ในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน

ไคทราบชื่อจริงของบุคคลนั้น ทำให้คนโบราณจำนวนหนึ่ง มักจะปฏิเสธที่จะแสดงชื่อจริงของคนที่คนภายนอกรู้ โดยเฉพาะบุคคลสำคัญจะมีคิซอนชื่อ เพื่อหลีกเลี่ยงอำนาจทางไสยศาสตร์ พระนามของกษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยาเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ไคทรงบันทึกลงว่า

การขนานนามของพระมหากษัตริย์แต่ครั้งกรุงเก่า จะออกพระนามที่ผูกขึ้นใหม่ ให้ต่างกันไป แม้ในหนังสือเล่มเดียวกัน ก็ต้องแต่งพระนามให้ไพเราะ และผูกกันทุกคราว ทุกแห่ง พระนามในพระสุพรรณบัฏเอง ก็ยังมีความสัมพันธ์ที่จะอ้างวานามไคเป็นนามจริง หรือนามไคเป็นเพียงสร้อยพระนาม คติการขออนุญาตของผูกครองนี้ มีมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก็มีการผูกพระนามไว้เป็นสามสืออย่าง⁸

ผลสืบเนื่องจากการที่ความสำคัญของชื่อ เปลี่ยนแปลงจากเดิมถึงที่โลกลาวมาแล้ว อาจมีคำถามต่อไปว่า ในเมื่อจุดประสงค์ของชื่อไคเปลี่ยนไป อีกทั้งลักษณะถ้อยคำที่นำมาใช้ เป็นชื่อก็ต่างไปจากเดิม คือ ไม่ใช่คำซึ่งรายงานข้อเท็จจริง แต่เป็นคำนามธรรมที่เจือควยความคาดหวัง และมีเหตุผลสนับสนุนหรือไม่ ว่าชื่อไคเกี่ยวข้องกับชนชั้นในระดับใดจากความเข้าใจระดับสามัญ ในขั้นนี้ความแตกต่างของชื่อยังไม่แสดงลักษณะทางชนชั้น เพราะเหตุที่ความเชื่อดังกล่าว สามารถนำมาใช้ไคทั่วไป คนทุกชั้นจะเลือกชื่อให้อยู่ในวรรคเศษ วรรคศรี ใช้ชื่อที่เป็นมงคลไคเช่นเดียวกัน ในกรอบความเชื่อเพียงเท่านั้น ย่อมไม่อาจทำให้ชื่อแสดงคุณลักษณะทางชนชั้นพอที่จะสังเกตไค นอกจากว่า จะมีเงื่อนไขของความเชื่ออื่น ๆ ปะปน อย่างเช่น ความเชื่อในเรื่องความไม่เท่าเทียมของมนุษย์ ซึ่งทำให้ฐานะของบุคคลกลายเป็นหลักเกณฑ์กำหนดลักษณะของชื่อ มีการยอมรับว่า ในระดับชั้นหนึ่ง ๆ คนชั้นใดควรมีชื่อเช่นไร ให้แตกต่างไปจากชนชั้นอื่น ๆ ความบังคัมบังอาจเนื่องมาจากมีระเบียบระบุไว้โดยตรง หรือเหมือนกับมีการทำให้ยอมรับโดยทางอ้อม เพื่อให้สามัญชนคำนึงถึงฐานะทางชนชั้นของตนเป็นพื้นฐานในการเลือกชื่อ สังคมที่เราอ้างถึงนี้จะโลกลาวในหัวข้อต่อไป

⁸ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ, สาส์นสมเด็จ 13 (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, 2505), หน้า 9-10.

* การนำความรู้เกี่ยวกับโหราศาสตร์มาใช้ในการตั้งชื่อ ไม่มีใครเฉพาะในสังคมไทยเท่านั้น

ความสำคัญของชื่อในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ของความแตกต่างทางชนชั้น

ก่อนหน้าที่ ลัทธิ เทวสิทธิ์จะกลายเป็นรากฐานของ ระบอบการปกครองของไทยนั้น⁹ มีหลักฐานให้เชื่อได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและสามัญชนยังมีลักษณะใกล้เคียงกัน ในจำนวนหลักฐานที่ยืนยันในเรื่องนี้ การเปรียบเทียบชื่อของสามัญชนกับพระนามของ พระมหากษัตริย์โซทัยคอนคน เป็นเรื่องทดสอบประการหนึ่ง เพราะเราจะไม่พบว่ามี การให้ความสำคัญกับชื่อ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในฐานะทางชนชั้นแต่อย่างใด ชื่อสามัญชน และพระนามของกษัตริย์ในยุคนี้ จะมีความใกล้เคียงกัน ซึ่งต่างจากพระนามของกษัตริย์ในสมัย กรุงศรีอยุธยา ที่ผิดแผกไปจากชื่อสามัญชนอย่างสิ้นเชิง¹⁰

ภายหลังที่เราได้รับอิทธิพลจาก เขมรหรือฮินดูแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์ และสามัญชนเริ่มห่างเหิน ผู้ปกครองเริ่มแสวงหาความชอบธรรมควยวิธีการใหม่ จาก สัญลักษณ์ที่เน้นความแตกต่าง เน้นความนาสฟังก์ถ์ของอำนาจและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเชื่อมโยง สิ่งเหล่านี้กับพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของผู้ปกครองในฐานะผู้นำรัฐ

สัญลักษณ์ที่ถูกนำมาใช้ นอกจากจะเป็นเรื่องพิธีกรรม ขนบประเพณีราชสำนัก หรือการแต่งกายควยเครื่องยศแล้ว กระทั่งรูปแบบของภาษาที่โซทัยโคสร้างให้แปลกไปจาก ภาษาของคนทั่ว ๆ ไปควย¹¹ ในระยะของการพัฒนาสัญลักษณ์ดังกล่าวนี้ ชื่อบุคคลเริ่มจะปรากฏ ความแตกต่างกันตามสถานภาพระดับชั้นของตน

แม้เราไม่อาจเห็นพ้องที่เคียวว่า ประเพณีการตั้งชื่อผู้ปกครองให้ต่างจากสามัญชน เริ่มตั้งแต่สมัยใด แต่จากการสังเขปความในศิลาจารึกกรุงสุโขทัย หรือ

⁹ ลัทธิ เทวสิทธิ์มีความสำคัญต่อผู้ปกครองในแง่ความชอบธรรมของที่มาแห่งอำนาจ ส่วนการใช้อำนาจของผู้ปกครองยังคงเป็นไปตามทศพิธราชธรรม และหลักการในพุทธศาสนา (ช้อยอนันต์ สมุทวณิช และสมบัติ จันทรวงศ์, ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523) หน้า 15 และ สมบูรณ์ สุขสำราญ, พุทธศาสนากับ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 26.

¹⁰ สุภาพรณ ฅ บางช้าง, การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย บทสรุป.

¹¹ ช้อยอนันต์ สมุทวณิช และ สมบัติ จันทรวงศ์, "ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย"¹¹

พงศาวดารโยนก ทำให้ทราบว่า ผู้ปกครองไทยแต่เดิมมีชื่อว่าอย่างไร เมื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดินก็มีใคเปลี่ยนชื่อเป็นอย่างอื่น ผิดกับกษัตริย์เขมรซึ่งชอบไวยศศักดิ์ นอกจากจะมีคำนำหน้าพระนามใหญ่โตเลื่อมใสแล้ว ยังเปลี่ยนจากชื่อเดิมที่สิ้นไป เป็นชื่อใหม่ที่ยาวขึ้น โดยให้ความหมายเป็นที่น่าเกรงกลัว หรือมีอำนาจมาก เช่น "พระบาทกมร เตงอัญศรีธรณินวรมเทพ" (ศิลาจารึกหลักที่ 61) หรือ "พระกมร เตงอัญศรีวิเรนทราธิปติวรม" เจ้าเมืองโฉวกุล ส่วนพระนามเจ้านายสมัยสุโขทัย ในยุคใกล้เคียงกัน เมื่อคำทรงตำแหน่งพระเจ้าแผ่นดิน ก็เพียงแต่เติมพระอิสริยยศลงไป พอให้ทราบได้ว่า บุคคลนั้นเป็นเจ้านาย เช่น เติมขุน พอขุน พระ พระยา เขาข้างหน้าพระนามเท่านั้น อย่างเช่น ขุนสามชน เจ้าเมืองฉอด พอขุนบางกลางทาว ทาวงำเมือง พระยาเม็งราย หรือพระยอด เชียงราย เป็นต้น¹² โดยสรุปแล้ว การที่ลักษณะพระนามของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยกรุงสุโขทัยก่อนนั้น ไม่มีความแตกต่างไปจากชื่อสามัญชนมากนัก ในกรณีนี้เหมือนจะส่อคลอกลงันไคก็ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ใคปกครอง ซึ่งค่อนข้างมีความใกล้ชิด

อย่างไรก็ตามหลังจากสมัยพอขุนรามคำแหงไม่นานนัก พระนามของกษัตริย์และชื่อสามัญชนก็เริ่มแยกออกจากกันมากขึ้นทุกที พร้อมๆกับการนำราชอิสริยยศแบบเขมรมาใช้ การตั้งพระนามพระมหากษัตริย์ไทยควยรูปแบบพระนามของกษัตริย์เขมร และการใช้ราชทินนามก็มีแนวโน้มว่าจะนำมาในระยะเดียวกัน

อิทธิพลของลัทธิเทวสิทธิ์จากเขมร ไคทำให้ลักษณะพระนามของกษัตริย์ไทยเปลี่ยนไปจากการใช้ภาษาไทยที่เป็นภาษาของคนส่วนใหญ่ หันมาใช้ภาษาบาลี-สันสกฤต¹³ ที่นับว่าเป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งใช้สำหรับกลุ่มที่เหนือกว่าคนทั่วไป ในระยะนี้เองที่เราจะพบว่าพระนามของกษัตริย์สุโขทัยตอนปลาย นอกจากจะมีพระนามซึ่งใช้กันโดยปกติแล้ว ยังมีการขนานนามเพื่อเน้นพระราชอำนาจแบบเขมรอีกควย อย่างเช่น พระนามของพระมหาธรรมราชาลิไท มีการออกพระนามในศิลาจารึกหลักที่ 4 อีกว่า "พระบาทกมร เตงอัญศรีสุริยพงศรามมหาธรรมราชา" พระนามกษัตริย์ไทยที่รับแบบอย่างจากเขมรนี้ มีการพัฒนาขึ้นไคอย่างกว้างขวาง

¹² ชัย เรื่องศิลป์, "ประวัติศาสตร์สังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษที่ 25" (พระนคร: ภูมิการพิมพ์, ไม่ปรากฏปีพิมพ์), หน้า 61

¹³ สุภาพรรณ ณ บางช้าง, การใช้ภาษาในการตั้งชื่อของคนไทย, หน้า 21-26

สมัยอยุธยา เริ่มจากพระนามของพระเจ้าอู่ทอง ในพระไอยการเบ็คเสริจ มีพระนามว่า "พระบาทสมเด็จพระเจารามาธิบดีศรีวิสุทธิวงศ์ศรีวิไลสมบรมจักรพรรดิราชาธิราชศรีภูวนาธิเบศร์บรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว"¹⁴ หลังจากนั้นก็วิวัฒนาการเกี่ยวกับความยาวของพระนามขึ้นมาอีก อย่างเช่น พระนามของสมเด็จพระเอกาทศรถ มีพระนามเดิมว่า "พระศรีสรรเพชญ์สมเด็จพระบรมราชาธิราช รามาธิบดี ศรีสินทรบรมมหาจักรพรรดิศวรรยราชาธิบดีนทรชนนทรราชาธิราช รัตนากาศภาสกรวงศ์ ปริมาธิเบศร์ ศรีภูเนตรวรรณารณนายก ทิลกรัตนราชชาติถาชาวศัย์ สมุทัยโคโรมนต์ สกลจักรวาฬราชิเมนทร สุริเยนทรชบดินทร หริหรินทรราชาธิบดีศรีวิบูลย์ คุณรุจิตร ฤทธิราเมศวร ธรรมิกราเดโชไชย พรหมเทพาคิเทพ ศรีภูวนารุเบศร์ โลกเชษฐวิสุทธิมหกษุเทศ คคมหาพุทธชากรุงบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว"¹⁵

สำหรับพระนามของกษัตริย์ ในยุคที่มีการพัฒนาให้แตกต่างออกไปจากชื่อสามัญชนนั้น คุณลักษณะอย่างหนึ่งที่สังเกตเห็นได้จากภายนอกคือ ในเรื่องจำนวนพยางค์ พระนามของพระมหากษัตริย์จะมีจำนวนพยางค์มากกว่าสามัญชนทั่วไป ควบคู่ที่ประสงค์จะรวมคุณความดีไว้มากมาย อย่างเป็นองค์ประกอบอื่น ๆ อีก นอกจากพระนามที่ประสงค์จะใช้เรียกจริง พระนามซึ่งจารึกอยู่ในสุพรรณบัฏ แท้จริงแล้วประกอบด้วย คำคนพระนาม คำสร้อยพระนาม และพระนามจริงซึ่งซ่อนอยู่ สำหรับคำคนพระนามก็เช่นคำว่า สมเด็จพระศรีสรรเพชญ์ สมเด็จพระรามาธิบดี สมเด็จพระเอกาทศรถ หรือสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี คำที่เป็นสร้อยพระนาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำที่มีไว้เฉลิมพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ ก็ได้แก่คำว่า รามาธิบดี หรือ จักรพรรดิ ซึ่งใช้ในสมัยอยุธยา¹⁶ ทั้งคำคนพระนาม และสร้อยพระนามนั้น กษัตริย์หลายพระองค์ใช้แบบเดียวกัน สร้อยพระนามมีทั้งแบบสั้น ๆ ที่ใช้ในระยะแรก จนถึงสร้อยพระนามที่ขยายยาวมากขึ้นในระยะหลัง ที่เป็นพระนามจริงนั้น "การแยกแยะส่วนที่เป็นพระนามกับสร้อยพระนามกระทำไต่ยาก เนื่องด้วยมีการจารึกไว้

¹⁴ กนก วงษ์ตระหง่าน และชัยอนันต์ สมุทวณิช, ภาษากับการเมือง, หน้า 15

¹⁵ พงศาวดารเล่ม 1 หน้า 381.

¹⁶ เจริญทิพย์ เรืองวานานัน , การวิเคราะห์เนื้อหาสาสน์สมเด็จพระ

(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521),

หน้า 501.

ในสุพรรณภูมิ เป็นแบบแผนคล้ายคลึงกัน อีกทั้งการกล่าวถึงพระนามพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวกันยังปรุ้งให้แตกต่างกันไปในทางวาระควย"¹⁷

เกี่ยวกับการใช้คำคนพระนามเพื่อแสดงอิริยศ แสดงความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ มีหลักฐานจารึกที่เก่าแก่ที่สุด เป็นลานทองบรรจุในปราสาทศรีวิชัยมหาธาตุ เมืองสุพรรณบุรี ระบุพระนามกษัตริย์ไทยว่า "สเด็จพระมราชาธิปไตยศรีมหาจักรพรรดิ" ส่วนศิลาจารึกหลักที่ 67 ซึ่งพบที่จังหวัดลำพูน ก็ได้ให้ความรู้แก่เราว่า กษัตริย์ล้านนาในยุคใกล้เคียงกัน คือ ราวจุลศักราช 850 ก็เริ่มมีการใช้คำคนพระนามเช่นกัน ดังเช่น พระนามสมเด็จพระศรีสวัสดิศรีธรรมจักรวดีคิมหาราชเจ้า¹⁸ ถ้าเช่นนั้นผูกครองใหญ่ยุคก่อนตั้งกรุงศรีอยุธยาเล็กน้อย คงได้มีการใช้คำคนพระนาม รวมทั้งสร้อยพระนามบางแล้ว และสำหรับการนำคำคนพระนามมาใช้ เพื่อแสดงฐานะศักดิ์ของพระมหากษัตริย์มีการเปลี่ยนไป คือ คนพระนามในระยะแรก ในจารึกสุพรรณบุรี มีการใช้คำว่า สเด็จพระมราชาธิปไตย ต่อมาในสมัยพระเจ้าอู่ทอง ผูกตั้งกรุงศรีอยุธยาใช้คำที่ใกล้เคียงกัน คือ สมเด็จพระรามาธิบดี ถัดมาในสมัยพระมหาธรรมราชา ใช้คนพระนามว่า สมเด็จพระศรีสรรเพชญ์ หลังจากนั้น ก็ใช้คำว่า สมเด็จพระเอกาทศรถ ในสมัยพระเจ้าทรงธรรมจนถึงสมัยกรุงธนบุรี ส่วนคนพระนามว่าพระบรมราชาธิราชนั้น ใช้ขึ้นคนพระนามพระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาบ้างองค์¹⁹

¹⁷ ฐานสมเด็จเจม 13 หน้า 9-13.

สมเด็จพระมราชาธิปไตยศรีมหาจักรพรรดิ ทรงวินิจฉัยว่า คำบางคำที่ใช้เป็นพระนามในพระสุพรรณภูมิ บางคำเป็นแค่เพียงหมายให้รู้ว่าเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เช่น พระเจ้าปราสาททอง บางคำก็เป็นคำที่อ้างถึงพระเจ้าอยู่หัวองค์ก่อน เช่น พระเจ้าบรมโกศ คือพระเจ้าแผ่นดินที่อยู่ในโกศ ส่วนบางคำ เช่น พระเจ้าช้างเผือก ก็เป็นคำที่กวีแต่งยกย่อง คำเหล่านี้ไม่ใช่พระนาม อย่างไรก็ตาม การกล่าวถึงลักษณะของพระนามในที่นี้กระทำโดยหมายรวมทั้งคำคนพระนามและคำสร้อยพระนาม ซึ่งใช้เพื่อเฉลิมพระเกียรติควย เพราะถือว่าลักษณะพระนามรวมทั้งคำ สือความหมายในเรื่องฐานะทางชนชั้นแทบทั้งสิ้น

¹⁸ ชัย เรื่องศิลป์, ประวัติศาสตร์สังคมไทยสมัยโบราณ, หน้า 66

¹⁹ เพ็ญพิด เชื้อนวนาวิน, การวิเคราะห์เนื้อหาสาสน์สมเด็จ, หน้า 502-505

เรื่องการตั้งพระนามตามอย่างเขมร ที่เริ่มพัฒนามาตั้งแต่มัยกรุงสุโขทัย
 ตอนปลายนั้น มีเหตุให้เชื่อได้ว่า พราหมณ์โรหิตเป็นผู้คิดคนนามขึ้นถวาย²⁰ เพราะเหตุที่
 พระเจ้าแผ่นดินทรงชอบเลี้ยงพราหมณ์ไว้สำหรับประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้มี
 เศษานภาพเป็นที่ปรากฏแก่พสกนิกร กษัตริย์ทรงใช้พราหมณ์เป็นที่ปรึกษา ในฐานะที่เป็น
 ผู้ทรงความรู้ในไสยศาสตร์ เมื่อเป็นดังนี้การขนานนามของพระมหากษัตริย์ จึงน่าจะเป็น
 หน้าที่ของพราหมณ์เช่นเดียวกัน ทั้งยังมีข้อสังเกตที่สนับสนุนอีกประการหนึ่ง คือ คติการ
 ตั้งชื่อที่เชื่อด้วยไสยศาสตร์ เป็นคติดั้งเดิมของฮินดู ซึ่งให้ความสำคัญกับพิธีกรรมการตั้งชื่อ
 มาก แม้ประเพณีที่เกี่ยวข้องของการเกิดอื่น ๆ จะเลิกล้มไป ประเพณีตั้งชื่อดั้งเดิมที่เรียก
 ว่า นามธณะ ก็ยังได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบัน ในสมัยสุโขทัยแม้ไม่มีหลักฐานว่า
 พราหมณ์จะเป็นผู้ประกอบพิธีนี้ให้กับกษัตริย์ แต่ในสมัยอยุธยาที่โคพบหลักฐานซึ่งยืนยันใน
 เรื่องนี้จากกฎมณเฑียรบาลได้อ้างถึงหน้าที่ในการขนานนามของพระมหากษัตริย์หรือลูกหลาน
 เชนั้น เป็นหน้าที่ของพระมหาราชครู พระราชครู พระอาลักษณ์ พระโหราธิบดี
 พระศรีมโหสถ พระศรีศกดิ์ ซึ่งต้องกระทำตามพิธีโบราณ ในชอบด้วยหลักไสยศาสตร์
 หากพระนามที่ตั้งขึ้นเป็นที่พอพระทัยของกษัตริย์ พวกพราหมณ์ก็จะได้รับความดีความชอบ เป็น
 "เสื่อนา หมวกเงิน ตามใหญ่ ตามน้อย เอกโท โพนามวิเศษทั้งปวง" แต่ดาตั้งนามโดย
 มิชอบตามคำพยากรณ์ แลมิต้องสาครบังคัย โทษพระอาลักษณ์มคัแขวน โทษพระมหาราชครู
 พระราชครู พระโหราธิบดี พระศรีมโหสถ พระศรีศกดิ์ ประคำใหญ่แขวนคอ²¹

เมื่อพิจารณา เปรียบเทียบระหว่างตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อแล้ว ในระดับ
 สามัญชนหากมีใครตั้งเองตามสภาพแวดล้อมรอบตัวด้วยด้อยค่างาย ๆ ก็อาจขอให้พระผู้ใหญ่
 ช่วยตั้งให้ โดยประสงค์ให้เป็นมงคลแก่ตัวเด็ก ถ้อยคำที่ใช้จึงไม่ได้ตั้งใจให้ผิดแปลกไป
 จากคนทั่วไป แต่ในระดับชั้นสูง มีความประสงค์ที่จะใช้ชื่อเป็นตัวแทนของฐานะทาง
 สังคม และอำนาจของผู้เป็นเจ้าของชื่อ จำเป็นอยู่เองที่ต้องใช้ภาษาที่แปลกไปจากปกติ
 อีกทั้งผู้ซึ่งทำหน้าที่ตั้งชื่อก็ต้อง เป็นพราหมณ์ เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์

²⁰ "สาสน์สมเด็จ เล่ม 25

²¹ "เสถียร ลายลักษณ์, "ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 2" "กฎหมายตราสามดวง

ความสำคัญของชื่อที่เป็นผลจากการจำแนกตำแหน่งในระบบราชการ

ความสำคัญของชื่อซึ่งได้กลายเป็นเครื่องบอกถึงฐานะทางชนชั้นดังได้กล่าวมาแล้ว นอกจากจะสืบเนื่องจากการที่ชนชั้นสูงระดับเจ้านาย ได้มีความพยายามที่จะเลือกใช้ชื่อที่ต่างไปจากชื่อทั่ว ๆ ไป อันเป็นเหตุให้ความคิดเกี่ยวกับรูปแบบชื่อ ที่ต้องสอดคล้องกับฐานะ โดยอยู่ในความเข้าใจของคนทุกระดับชั้นแล้ว สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ความสำคัญของชื่อในประเด็นนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ก็คือ การที่ชื่อในลักษณะที่ใกล้เคียงกับชนชั้นสูง ได้ถูกใช้เป็นตัวแทนอำนาจส่วนหนึ่งของพระมหากษัตริย์ ที่กระจายให้กับขุนนางในระบบราชการ ซึ่งสัญลักษณ์ดังกล่าวอยู่ในรูปของราชทินนาม โดยที่ราชทินนามที่พระนาชั้นนี้ ก็เพื่อให้ชื่อควบคู่ไปกับเครื่องแสดงฐานะอื่น ๆ ของขุนนาง คือ ไซ่ประกอบไปกับบรรดาศักดิ์ ตำแหน่ง และจำนวนศักดินา * การใช้ราชทินนามหรือนามบรรดาศักดิ์ผูกติดไปกับยศราชการในระบอบเก่านั้น เมื่อเวลาผ่านไปนานเข้า ความสำคัญของราชทินนามจึงเสมือนทำหน้าที่เป็นเครื่องแสดงถึงสถานภาพทางชนชั้นไปด้วย

เกี่ยวกับการเริ่มใช้ราชทินนามนั้น มีแนวโน้มว่าได้ดำเนินควบคู่ไปกับ วิวัฒนาการของการจัดลำดับชั้น ระดับตำแหน่งบุคคล ในสังคมศักดินา นอกจากความสัมพันธ์ในแง่กำเนิดที่มาของระบบ หรือหลักการทั้งสองแล้ว ราชทินนามก็ถือเป็นหลักเกณฑ์หนึ่งที่ปรากฏในทำเนียบศักดินา โดยได้ทำหน้าที่จำแนกชั้นบุคคลให้มีความชัดเจนขึ้น

การกล่าวถึงระบบศักดินาในสังคมไทย มีความเห็นที่ไม่ตรงกันอยู่บ้างสำหรับที่มาและจุดประสงค์ การเกิดขึ้นของระบบศักดินานั้น มีทั้งที่สันนิษฐานกันว่า มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย²² โดยพิจารณาจากหลักฐานการสืบทอดมรดกในศิลาจารึก และที่เชื่อกันว่า ระบบศักดินาเริ่มมีโครงร่างแล้วในสมัยพระเจ้าอู่ทอง หลังจากนั้นค่อยวิวัฒนาการมาจนถึงสมัย

* เช่น หลวงโชฎ็กราชเศรษฐี ตำแหน่งพระคลัง ศักดินา 1500 เป็นต้น

²² เจลิม จันปุมพงส์ และคณะ, "ประวัติศาสตร์สังคมไทย", (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสถียรไทย, 2520), หน้า 242.

พระบรมไตรโลกนาถจึงไต่ถามระเบียบราชการเป็นปกติแน่นอน เมื่อพ.ศ. 1998 เรียกว่า "พระอัยการตำแหน่งนาพลเรือน" โดยที่กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดไว้ว่า ใครควรจะมีศักดินาเท่าใด อยู่ในตำแหน่ง ยศ และราชทินนามใด

สำหรับจุดประสงค์ของระบบศักดินา²³ ได้ตีความไปต่าง ๆ กันคือ ความเห็นแรกเห็นว่า ศักดินาเป็นระบบในสังคมโบราณ ที่ใช้กำหนดสิทธิ หน้าที่บุคคล ตั้งแต่เจ้านายจนถึงไพร่ ไม่ใช่ระบบการถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน²⁴ ความเห็นที่สองเห็นว่า ศักดินาเป็นระบบว่าด้วยกรรมสิทธิ์ และอำนาจในการครอบครองที่ดิน โดยแต่ละบุคคลเป็นเจ้าของที่ดินได้มากน้อย ในขอบเขตของยศศักดิ์²⁵ และความเป็นที่ตามเห็นว่า ศักดินาเป็นอำนาจในการครอบครองที่ดินอันเป็นปัจจัยสำคัญในการทำมาหากิจ เป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อการชู้ตริกรรมระหว่างชนชั้น²⁶ นอกจากนี้ยังมีที่เห็นว่า ศักดินาไม่ใช่ระบบกรรมสิทธิ์ แต่มีกำเนิดมาจากการจำแนกตำแหน่งหน้าที่ในระบบราชการ การกำหนดสิทธิและความรับผิดชอบของบุคคล ส่วนการชู้ตริกรรมนั้นเป็นผลที่ตามมาภายหลัง²⁷ อย่างไรก็ตามความเห็นที่แตกต่างกันข้างต้นนี้มีส่วนที่ลงรอยกันอยู่บางก็คือ ผลของระบบศักดินาที่มีต่อสังคมไทยนั้น ก็ได้แก่ การทำให้การจักระคัมภีร์ชั้นบุคคลเป็นไปอย่างดีถ้วนมากขึ้น เพราะมีหลักเกณฑ์หรือสัญลักษณ์หลายประการที่เกี่ยว ที่เป็เครื่องแสดงถึงสถานภาพทางชั้นของคนในสังคม

²³ ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, "ระบบศักดินา", วารสารธรรมศาสตร์ 6 (มิถุนายน-กันยายน, 2519) : 24-25

²⁴ ศักดิ์สิทธิ์ ปราโมช, "สังคมสมัยอยุธยา" ประวัติศาสตร์และการเมือง (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516), หน้า 115-116

²⁵ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ, "พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา" เล่มหนึ่ง ภาคอธิบาย, หน้า 457

²⁶ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "วิวัฒนาการระบบเศรษฐกิจไทย", วารสารอักษรศาสตร์มณฑล 1 (กุมภาพันธ์, 2517) : 50-52

²⁷ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "ศักดินากับพัฒนาการของสังคมไทย", (กรุงเทพฯ: นานาอักษรการพิมพ์, 2519), ภาคผนวก 1

การเกิดขึ้นของราชทินนามนั้น ก่อนที่จะมีปรากฏแน่ชัดอยู่ในตำแหน่งศักดินา และเป็นสัญลักษณ์สถานภาพของขุนนางอย่างหนึ่ง มีหลักฐานยืนยันว่าราชทินนามไคมีใช้มาก่อนแล้วตั้งแต่สุโขทัย ตอนปลาย จากศิลาจารึกในสมัยดังกล่าวนี้ พบชื่อหลายชื่อที่คล้ายกับราชทินนามของบรรดาข้าราชการ เช่นชื่อนายพันพิณกรม นายเทพไชย นายเทพรักษา นายพันสุริยมาศ นายอินสรศักดิ์²⁸ เป็นต้น จึงเป็นที่น่าสันนิษฐานว่า ประเพณีการตั้งราชทินนามน่าจะมีขึ้นหลังจากมีการจัดระดับชั้น ระดับตำแหน่งบุคคลด้วยบรรดาศักดิ์หรือตำแหน่ง ที่มีมาก่อนการจัดระดับชั้นบุคคลด้วยระบบศักดินา * อย่างไรก็ตามในสมัยพระบรมไตรโลกนาถนั้น ราชทินนามไคมีการพัฒนามาใช้มากขึ้น เช่นเดียวกับเครื่องแสดงฐานะอื่นๆ

พิจารณาจากลักษณะทั่วไปของราชทินนามแล้ว ก็พบได้ทันทีว่าราชทินนามนั้น แม้ว่าจะไคตั้งขึ้นโดยยึดหลักให้เป็นที่บอกถึงหน้าที่การงานอยู่ด้วย เช่น ขุนพิณจักษุร สมัยนคราสมุหนายก นายฤทธิคุณุร หน้าที่ทนายช่างคนเชือก หรือหลวงเทพบริบาล ปลัดจางวางกรมลอมพระราชวัง อย่างไรก็ตาม การที่ราชทินนามไคอาศัยภาษาบาลีหรือสันสกฤตเป็นพื้นนี้ ทำให้เราพิจารณาต่อไปได้ว่า ความหมายของราชทินนามที่แน่นอนที่เดี่ยวนั้น มีใช้บอกเป็นเลาๆถึง อำนาจหน้าที่ แต่ความหมายดังกล่าวนี้มิใช่ให้เข้าใจเฉพาะบุคคลในแวดวงเท่านั้น แต่จุดประสงค์ในการเลือกใช้ภาษาที่ไม่ใช่สามัญที่คนทั่วไปจะสามารถเข้าใจได้โดยง่าย ก็เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงสถานภาพของผู้ใช้ราชทินนาม ซึ่งต่างไปจากบุคคลนอกระบบราชการอยู่ในที่ ขณะเดียวกันการที่ราชทินนามของขุนนางไคมีความคล้ายคลึงกับลักษณะพระนามกษัตริย์นี้ ความสำคัญของราชทินนามในแง่ของสัญลักษณ์ก็เหมือนจะเป็นเครื่องแสดงถึงอำนาจบางส่วนของกษัตริย์ที่กระจายให้กับผู้ซึ่งมีความดีความชอบ แต่กระนั้นก็ตาม ราชทินนามก็จะมีลักษณะที่ค้อยกว่าพระนามของพระมหากษัตริย์ในระดับหนึ่ง กล่าวคือเป็นลักษณะชื่อที่มีความยาวของพยางคน้อยกว่า ซึ่งความสำคัญของนัยนี้ก็คือ สำหรับข้าราชการนั้นแม้จะเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการใช้อำนาจของกษัตริย์ แต่ตัวข้าราชการเองก็ยังมีสถานภาพที่ค้อยกว่า แม้เพียง เปรียบเทียบชื่อไคก็เป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงความแตกต่างดังกล่าว เสมอๆ

* พิจารณาในแง่ของวิวัฒนาการสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนมักมีโครงสร้างที่ง่ายกว่า ยศศักดิ์ตำแหน่ง เป็นเครื่องแบ่งชั้นบุคคลที่มีลักษณะหยาบ ควรจะมีมาก่อนตั้งแต่มนุญย์เริ่มรู้จักถือความสำคัญของตำแหน่งหน้าที่ ส่วนศักดินาเป็นการจำแนกระดับชั้นบุคคลที่ค่อนข้างละเอียด

²⁸ อารี อมาตยกุล, เอกสารโบราณคดี, (4 (มกราคม 2523) : 78-82

โดยสรุปก็คือ สำหรับสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญของชื่อบุคคล ในสังคมไทย สามารถเป็นเครื่องชื่อย่างกว้าง ๆ ถึงระดับชั้นของคนนั้น สืบเนื่องมาจาก การที่กลุ่มคนชั้นสูง อันได้แก่ พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ ไ้รวบรวมลักษณะชื่อในรูปแบบหนึ่งไว้ในครอบครอง และชื่อในรูปแบบเดียวกันนี้ ได้ถูกกระจายให้กับชนชั้นขุนนางในรูปแบบของราชทินนาม ขณะเดียวกันก็ได้สร้างบทบัญญัติ * ให้สามัญชนได้รับรู้ถึงสัญลักษณ์ของอำนาจที่ปรากฏอยู่ในชื่อลักษณะดังกล่าวด้วย ซึ่งความสัมพันธ์ของประเด็นทั้งหมดนี้ทำให้ ในความคิดของบุคคลทั่วไปแล้ว การเลือกใช้ชื่อใดชื่อหนึ่ง ในฐานะทางสังคมของตนเป็นสิ่งที่ค่อนข้างถึงเป็นอันดับแรก เพราะชื่อในบางลักษณะแม้จะเป็นเครื่องแสดงถึงอำนาจ แต่ก็ไม่ใช่สิ่งที่คนสามารถใช้ได้โดยอิสระ โอกาสที่สามัญชนจะมีชื่อที่คล้ายคลึงกับผู้มีอำนาจนั้น สามารถกระทำใ้ควยวิธึ่เดียว โดยการเขาเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือช่องทางที่จำกัดสำหรับการเลื่อนฐานะของชื่อในระดับสามัญชนนั้น เป็นช่องทางเกี่ยวกับการเลื่อนฐานะทางสังคมควยการ เขาสุระบบราชการนั่นเอง **

* ในกฎหมายตราสามดวงมีบทบัญญัติมาตราที่สนับสนุนให้มีการยอมรับฐานะทางสังคมซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะชื่อ โดยไ้ระบุไว้ว่า หากมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งพระราชทานบรรดาศักดิ์ และราชทินนามแก่ผู้ใดแล้ว หากพ้นกำหนดสามเดือนขึ้นไป คนทั่วไปซึ่งรู้ชื่อใหม่แคว้ไ้เรียกเหมือนหมายที่ตั้งไว้ คองมีโทษปรับ เพราะฉะนั้น "เลมิด ไ้ปรับใหม่โดยยศดาศักดิ์

** การให้ความสำคัญกับราชทินนาม เป็นสัญลักษณ์ของอำนาจในระบบเก่านี้ ยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน แต่ไ้แพร่ไปอยู่ในรูปของนามสกุล